

Julkaisu d. M. 1906 N. 86 p. 5

Poronien kalmisto Puonin talon maalla
Uskelan pitäjän Tossakylässä

Tähän kuuluu karttakopio, asemapiirros ja 5 valokuvaa
sekä Hist. Mus. L. N° 4567:1-14

Koivun kilometrin päässä talon kauppala-
pohjoiskoilliseen, Uskelan joen länsirantaa seu-
raavaa maantietä myöten on joen ranta-
reunustavan metsäisen vuorenharjanteen
etelärinteellä, noin 600 metrin päästä joesta Uske-
lan pitäjään kuuluva Tossakylä niminen, muu-
naistieteellisessä suhteessa tärkeä kylä. Sen kivi-
sillä louhimilla, kotivainioilla, hakamaissa
ja metsäkankareissa kylän itä- ja länsipuolella
on näet hautausmaita, joista epäilemättä suurin
osa on aikojen kuluessa kuitenkin tuut viijelyk-
sen tieltä hävitetyksi. Osa muinaisjäännöksistä
tämän kylän mailla on toht. Hj. Appelgren-Ki-
valo tutkimusmatkoillaan vuosina 1885 ja 1896
tutkinut (katso toht. Kivalon kertomuksia ja piirroksia
Museon topografisessa arkistossa sekä K. M. L. N° 4394:14
ja 3316:1-16. Vert. myös Alfr. Hackman: Die ältare Eisenzeit!
s. 34 ja s. 364). Keväällä 1904 oli täällä jätteen muutamasta
kivirauuniosta Puonin talon Poronäessä tavattu muu-
naistaluja, jotka toht. Axel O. Heikelin toimasta tuli-
vat Historialliseseen Museoon (Luettelossa N° 4395:1-12).
Tämä viinoksi mainittu löytö aiheutti allekir-
joittaneen matkan paikkaa tutkimaan 21 p:nä heinäkuu-
ta 1905.

Mainittu Palomäki on länsipuolella kylää, jutha[?]
mattainen vuoreharjanne, joka kylästä jatkuu
vielä yli Uskelan ja Halikon pitäjien välisen rajan ja on y-
lempänä mainitun jokilaaksoa reunustavan vuorijän-
teen jatkoa. Tuomun taloon kuuluvan osan Palomä-
keä jonka korkeus merenpinnasta on venäläisten topo-
grafikarttojen mukaan noin 45 metriä paikoilla juuresta,
näyttää tähän liitetty Tuomun talon v. 1883 lehvystä kar-
tasta tekemäni järjennös, johonka myöskin olen
merkinnyt käällä löytämäni hautarauniot. Näitä
tapasin kaikkiaan 15, joista kuitenkin jotkut ovat
epävarmoja. Ureut niistä myöskin olivat särötyneitä,
kuten esim. rauniot I, II ja V, joista viimeksi mainitusta
olivat melkein kaikki kivet vierityt pois, joten jäljellä
oli vaan tuhansakaista mustaa multaa kalliolla. Muu-
tamuista raunioista taas olivat vaan isoisimmat ki-
vet pois hiskotut. Rauniot XIII ja XIV on toht. Appelgren
-Kivale emeen tutkitut. Raunioista ovat toiset mi-
lehiä alastomalla kalliolla, muodoltaan tasakorkea
la kivikkoja, toiset pehmeällä maalla ja ympäröiväs-
tä maanpinnasta jonkun verran kohoavia. Kivet ovat
useimmissa raunioissa alastomia, kun sen sijaan
vaan parissa niistä peittävä kivet asittain nurmi.
Muodoltaan ovat kaikki rauniot ympyrän kehää
tavottelevia, toiset kehaan asetetuilla reunakivillä
reunustettuja, toisissa taas ei voi huomata mitään
tarkoitusta tehtyä reunoitusta. Kooltaan ovat
rauniot vaihtelevia, paristoina niistä noin 15 metriä
läpimitaten.

Se raunio, josta löydöt keväällä 1904 oli tavattu,
sijaitsee kallavalla rinteellä Palomäen itäosassa
(vert. valokuvia nro 5 ja nro 2, jossa raunio on etäänä
näkyvässä Palomäen kahden korkeamman juuren koh-
dalla), puutari Robert Saaren saunan pohjoispuolella
ja noin 20 metriä päässä siitä. Kartalla se on merkit-
ty III:lla. Raunio oli keskustaltaan hajotettu pite, että
kivet siitä oli hiskottu pois ja niiden alla olevaa
multaa oli jossain määrin pöyhitty, joten kivien

Sijalla keskustalla nyt oli suuri joukko pieniä
poltettua luun palasia valkosenaan näkyvissä.
Torpinari Otto Helander, joka keväällä 1908 oli rau-
niosta löydöt kavannut vappuna Sattamalta pai-
kalle kulklessaan, ilmoitti, että kivet jo silloin oli-
vat keskustalla joissa ja että muinaistalut olivat
olleet jimmalla näkyvissä. Esineet huomattuaan
oli hän ne ottanut ylös ja niiden kohdalla hie-
man maata kuopimut sekä muuallakin kive-
löntä keskustaa jonkun verran hapanneut
koojälakseen jimmamaassa mahdollisesti löyty-
vät muutkin esineet. Muualta ei kuitenkaan
ollu esineitä tavattu kuin asemapiirroksessa
merkityllä kohdalla, jossa vieläkin oli luntava
syvennys. "Valkosta luntavaa" oli Helander
silloin jo huomannut, mutta jälestäpäin oli
pääde maata virutunut, joten luumuruset oli-
vat entistä enemmän esille jääneet.

Raunio oli muuten kehän muotoinen, pohjois-
esta etelään noin 10, idästä länteen noin 9 metriä
läpimitaten. Raunakivet, jotka muodostivat
paikka paikoin selvästi huomattavan kehän,
olivat keskustakivinä isommat, suurimmat niistä
noin 1 kuutiometrin kokoa, kun sitä vastoin
sisuskivet olivat vaan myrskin kokoisia tai
noin 20-30 kuutiometrin suuruisia. Rauna-
kivien alla oli kaikkialla liiskuttamaton,
karka pohjasora. Keskustan ympärille nägtti-
vät muutamia syvennyksiä maahan ulotta-
vat ja muita vähän isommat kivet muodosta-
neen ahtaamman kehän, joka kuitenkin
nyt, kenties myöhemmän hävittämissä vuok-
si, oli saugen vaillinainen ja epäselvä. Muu-
ten oli raunio kiviä kasaista, kohoamatta kes-
kustaa päin. Rovion ja vainajain jätteet ovat
kainesta päätään heitetyt alkuperäiselle maan-
jimmalle, joka on ollut luontaista kiviä ja
naiden päälle kerätty kiviä kookaaintaan koston

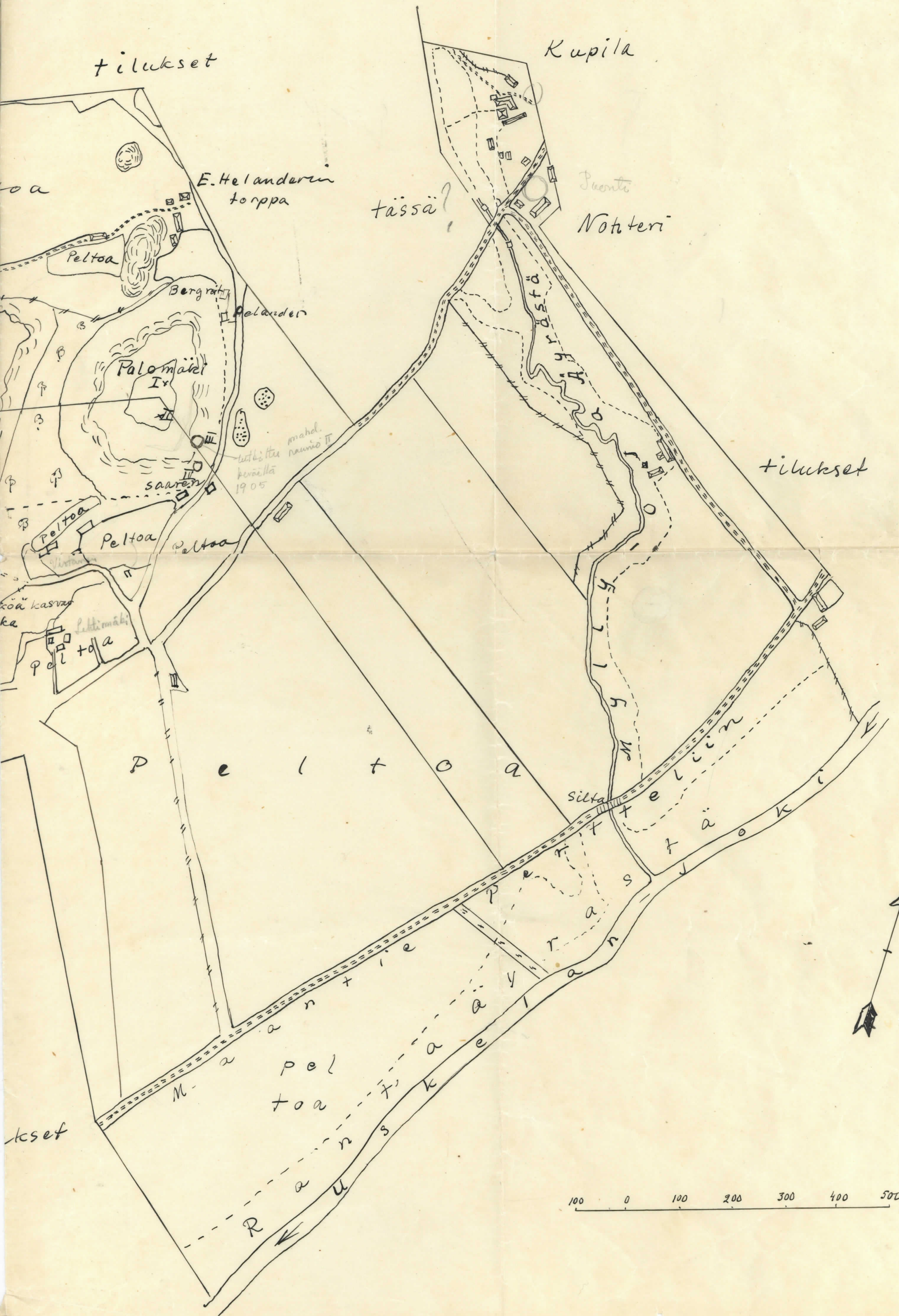
Kerrokseen. Kivien välissä oli mitättömään
vähän multaa ja päälimmäiset kivet olivat
kokoonsa paljaina. Multa oli mustaa, tuhkan-
ja hiilen sekaista ainoastaan keskustalla, noin kuu-
den neliömetrin laajuisella alalla, jossa tämä
liikutettu maa ulottui korkeintaan 20³⁰ cm:n
syvyydelle. Raunion reunapuolissa oli maa
pinnalla saven sekaista hiekkaa, syvemmällä
karsasta soraa, mutta liikutettua maasta oli tääl-
lä vaau päälimmäisten kivien välissä.

Löydöt, sekä keväällä 1904 tavatut (4395: 1-12) etälä
missään etelle kaivauttamani (4567: 1-14), esiintyivät,
yhtä saviastian palasta ja veistä (4567: 13 ja 12) lukuun ottaen
ta, jotka tavattiin alkuperäisistä paikoistaan rau-
nion laidalla, keskeltä rauniota tuhkansekaista
maasta. Mutta esiintyvän alkuperäisen suhdetoi-
siinsa rauniossa siinä ollut selville saataessa,
sillä kulttuurimaa kivittömässä keskustassa
oli siihen määrään "paperoitessa" sekottunut, että
mitään varmaa esiintyvän keskimmäisestä suh-
teesta ei saata sanoa. Tämä on sitä valitettavam-
paa kuin rauniossa tavattiin niin eriaikaisia
löytöjä kuin proussikauden kolmanneella (1350-1100
e. Kr.) tai mahdollisesti neljännellä (1100-900 e. Kr.) perio-
dilla ja noin 400-luvun lopulla julk. Kr. s. Käinosta
päätäneen on raunioalkuisin proussikaudelta
— tähän viittaisivat m. m. raunion kehät — ja
siinä tavatut rautakauden esineet ovat jällestä?
pään 400-luvun lopulla samaan raunioon
toimitetun myöhemmän hautauksen jätteitä?

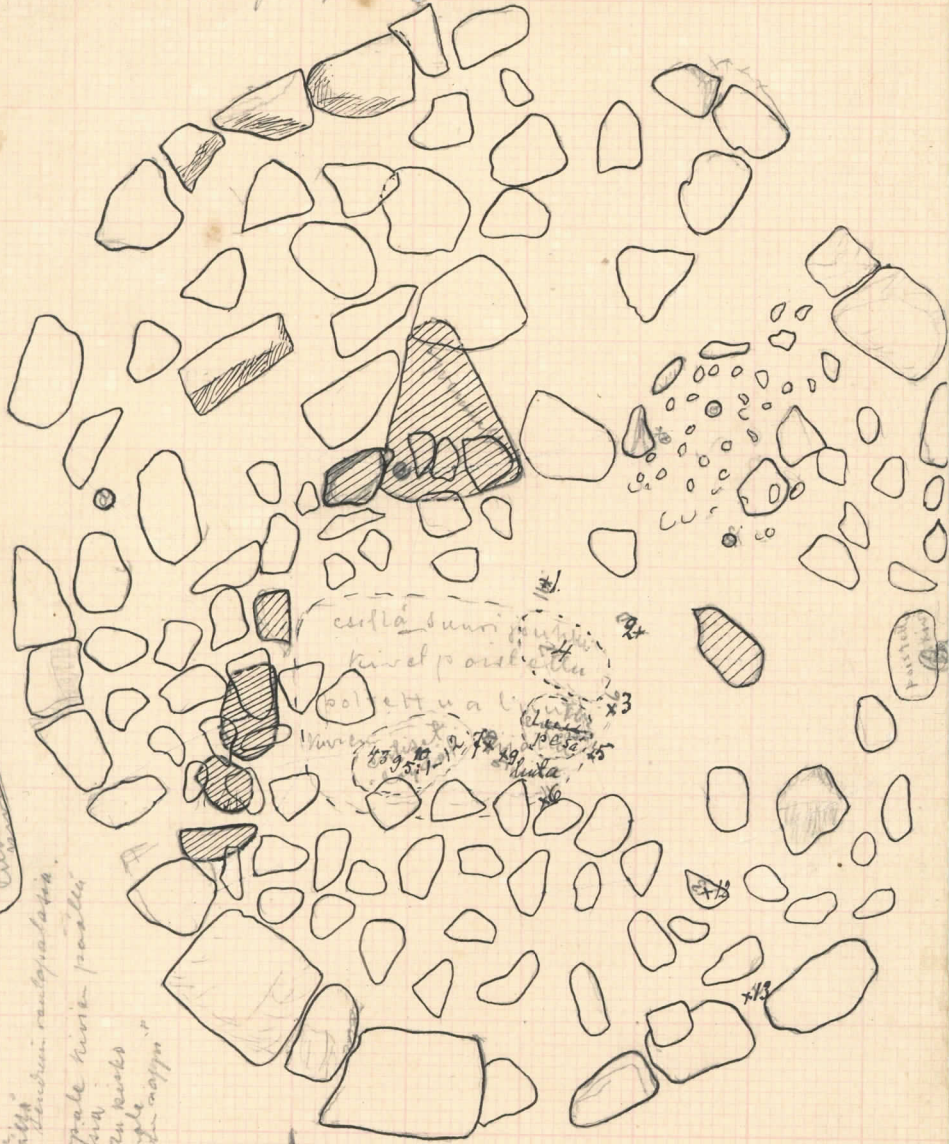
Helsingissä 16 p. Lokakuuta 1905

Juhani Rinus

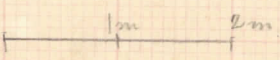
Haatarauusio Koukylä Puonti Palomäessa Korost
 Saarin saunan polypros puolella.

suuri sauna
 kiveltä puolelta
 puolelta
 x1
 x2
 x3
 x4
 x5
 x6
 x7
 x8
 x9
 x10
 x11

1. Kivien ja puun
 2. Saunan seinä
 3. Saunan katto
 4. Saunan seinä
 5. Saunan seinä
 6. Saunan seinä
 7. Saunan seinä
 8. Saunan seinä
 9. Saunan seinä
 10. Saunan seinä
 11. Saunan seinä

S

1 m
 2 m

Uiskela.

Stro 1.

Isokylä' nshtyrin Palomäellä.

L.136

2652

3891

Ushela,

Apr 2.

H. L. M.

L. 136

2653

Klaadun

Peltoa

Peltoa

Pelto

Hannula

Isomäki

Peltoa

Rangas

Nohteri

Nohterin ketohaka

Rangar

Lepikköä kasva
va haka

1916

Peltoa

Puonti

Rupila

tilukset

Hautaraunioita Isonhylän Tuonin
talon maalla Ushelassa,
merkitsi G. Kladaun v. 1883 tekemästä
kartasta oletulle jäljennökselle.
J. Pinne v. 1905.

